

Andrzej Strumiłło (1927–2020) – lenkų, baltarusių ir lietuvių kilmės dailininkas, grafikas, fotografas, poetas, skulptorius ir scenografas, tikras Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pilietis, Lietuvos draugas.

Andrzej Strumiłło gimė Vilniuje. Vaikystę praleido prie Žeimenos upės, netoli Švenčionių, iš kur kilusi jo mama, buvodavo taip pat Lydoje, Naugarduke. Prieš Antrąjį pasaulinį karą buvo patarnautojas Vilniaus Šv. apaštalo Petro ir Povilo bažnyčioje. 1945 m. pasitraukė į Lenkiją, studijavo Lodzės aukštojoje valstybinėje meno mokykloje, vėliau Krokuvos dailės akademijoje. Tarp 1949–1953 m. šiose mokyklose ėjo asistento pareigas. 1977–1980 m. profesoriavo Krokuvos dailės akademijoje, 1987–1988 m. dėstė katalikiško Teologijos akademijos Suvalkų filiale. 1982 m. laimėjo konkursą vadovauti Jungtinių Tautų Organizacijos *Graphic Presentation Unit* skyriui. Niujorke dvejus metus vadovavo ONZ, UNESCO, FAO ir UNICEF leidybiniams projektams. Grįžęs iš Amerikos į Lenkiją, įsikūrė Lietuvos ir Lenkijos pasienyje, Mačkova Ruda. Ten menininkas kūrė, užsiėmė žemdirbyste, augino žirgus. Ir visada laukė svečių, ypač iš Lietuvos.

Andrzej Strumiłło dalyvavo daugybėje kolektyvinių ir surengė daugiau nei 120 individualių parodų: įvairiuose Lenkijos miestuose, Lietuvoje – Kaune, Druskininkuose, Šiauliuose, taip pat Pekine, Naujajame Delyje, Ulan Batore, Hanojuje, Katmandu, Tokijuje, Berlyne, Antverpene, Mediolane, Pragoje, Maskvoje, Leningrade, Južno Sachalinske, Niujorke ir kitur.

Strumiłło kartu su Czesławu Miłoszu ir Tomu Venclova sumanė ir 2009 m. lietuvių, lenkų, baltarusių ir anglų kalbomis išleido „Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės knyga“ – dvidešimties lenkų, lietuvių ir baltarusių autorių esė, vienaip ar kitaip kalbančių apie Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę. Taip pat išleido tris poezijos knygas: „Mano“, „Kaip“, „Aš. Rinktinė“.

Šie eilėraščiai paimti iš jo paskutiniosios knygos.

„Ką pasakysite apie Žemės civilizaciją?“ –

Klausia poetas nuo Nevėžio.

Ieškojome ribų ir prasmės ištakų

Sukūrėme daugybę dievų

Tikėjome Vienatiniu

Nukryžiuojome Jo sūnų

Ant altorių liejome savo ir svetimą kraują

Valgėme kitų gyvenimus valgė mūsų

Auginome rožes

Degėme prie Gango

Stovėjome ant Mėnulio
Išlaisvinome atomo energiją
Po giljotina užkimę šaukėme
Liberté, égalité, fraternité
Kalėme geležies kardus ir grandines
Gėrėme migdomuosius
Kad sapnuotume kitus pasaulius

Gali bet neprivalai
Iškart numirti
Tavo valią sukausto
Sveiko proto ir baimės grandinės
Ją nutrenkia nebūties bijonė
Ir pasmerkimo grėsmė
Susitaikai su savimi
Ir amžinybės lauki

KAS ŽINO
Gal tvyro pusiausvyrą
Gėris ir blogis pasaulį užpildo po lygiai
Gimimas ir mirtis sudaro vienovę
Kaip šviesa ir tamsa
Linksmieji gyvena greta ašaringų
Skausmas ir džiaugsmas eina poroj
Tą teisią minios savybę
Tu neši dalim nelygiom

Ar žino saulė
Kad girdamas jos triūšą
Šiandien valgiau duoną ir žuvį

Ar žino saulė
Kada išeisiu tamson
Kas ant krūtinės sudės man rankas

APRIBOTA DOVANA

Materiją ir šviesą
Tašką ir žvaigždę
Uolą ir rūką
Gėlę ir liepsną
Vandenyną ir lašą
Perlą ir blizgutį
Demiurgas atėmęs sąmonę
Apdovanojo lemtimi

Esu nekaltas
Nesistosiu nuo suolo
O kai aukštasis teismas
Išeis pietų
Žiūrinėsiu savo rankas
Ieškodamas kraujo dėmių

Iš lenkų kalbos vertė Irena Aleksaitė